

SAMRÅDSREDOGÖRELSE

Vindpark Källmyrberget i Ljusdals kommun, Gävleborgs län

Om dokumentet

Detta dokument, med tillhörande bilagor, utgör en redogörelse för det avgränsningssamråd som skett inför RWE Renewables Sweden AB:s ansökan om tillstånd för vindkraftsanläggning vid Källmyrberget i Ljusdals kommun, Gävleborgs län. Ecogain AB har bistått RWE i samrådet och sammanställt samrådsredogörelsen.

En samrådsredogörelse är en beskrivning av hur samrådet gått till inklusive:

- hur RWE valt att avgränsa och bjudit in till samråd
- på vilket sätt samrådet hållits och vilken information som förmedlats
- vilka synpunkter som inkommit och hur RWE bemöter dessa.

2023 10 04

Ecogain AB på uppdrag av RWE Renewables Sweden AB.

Vindkraftsetablering vid Källmyrberget i Ljusdals kommun, Gävleborgs län

Ecogain AB uppdragsnummer: 1021229

Omslagsbild: Trädbevuxen myr, naturvärdesobjekt nr 43, i sydöstra delen av projektområdet (Foto: Jan Henriksson, Amalina).

INNEHÅLL

1. INLEDNING	5
1.1 Lagstiftningen för samrådsförfarandet	5
2. SAMRÅDETS GENOMFÖRANDE	7
2.1 Genomförda aktiviteter	7
2.2 Samrådshandling.....	8
2.3 Hinderremiss	9
2.4 Samråd under coronapandemi	9
2.5 Samråd med myndigheter.....	10
2.6 Samråd med särskilt berörda och allmänhet.....	11
2.7 Samråd med organisationer, föreningar och företag.....	12
3. INKOMNA YTTRANDE OCH BOLAGETS BEMÖTANDE	14
3.1 Hinderremisser.....	14
3.2 Samråd med myndigheter.....	18
3.3 Samråd med organisationer och företag	23
3.4 Samråd med särskilt berörda och allmänhet.....	26
4. REFERENSER	38

BILAGOR

- 3.1.1.** Meddelande om betydande miljöpåverkan
- 3.1.2.** Samrådshandlingar 2020, 2023
- 3.1.3.** PM till samrådshandling 2023
- 3.1.4.** Minnesanteckningar från samrådsmöten med Länsstyrelsen Gävleborg och Ljusdals kommun
- 3.1.5.** Samrådsinbjudan till övriga myndigheter, enskilda, företag och organisationer
- 3.1.6.** Samrådskrets
- 3.1.7.** Annonser
- 3.1.8.** Utdrag från projekthemsida vid digitalt samråd
- 3.1.9.** Inkomna samrådsyttranden från myndigheter, organisationer, föreningar och företag
- 3.1.10.** Inkomna samrådsyttranden från särskilt berörda och allmänhet
Sekretessbelagd med hänsyn till GDPR eftersom bilagan innehåller personuppgifter.

1. INLEDNING

I kapitlet redogörs för den lagstiftning som styr samrådsförfarandet och beskrivs i vilka steg en specifik miljöbedömning sker.

1.1 Lagstiftningen för samrådsförfarandet

RWE Renewables Sweden AB (härefter RWE) ansöker om tillstånd enligt 9 kapitlet miljöbalken (1998:808) för uppförande och drift av en vindpark, Källmyrberget, i Ljusdals kommun, Gävleborgs län. Avgränsningssamråd för den planerade vindparken genomfördes 2020, för upp till 30 vindkraftverk med en maximal totalhöjd om 290 meter. Utifrån inkomna samrådsyttranden och fördjupade utredningar och inventeringar ändrades vindparkens layout och en ytterligare samrådsomgång genomfördes därför 2023 för 23 vindkraftverk om 290 meter.

Enligt 6 § punkt 1 i miljöbedömningsförordningen (2017:966) antas den planerade verksamheten medföra betydande miljöpåverkan, vilket innebär att samrådsförfarandet ska inledas med ett avgränsningssamråd. Något undersökningssamråd har därför inte genomförts. Ett avgränsningssamråd ska, enligt 6 kapitlet 30 § miljöbalken, hållas med länsstyrelsen, tillsynsmyndigheten och de enskilda som kan antas bli särskilt berörda av verksamheten samt med de övriga statliga myndigheter, de kommuner och den allmänhet som kan antas bli berörd av verksamheten.

En specifik miljöbedömning innebär, enligt 6 kapitlet 28–29 § miljöbalken, att verksamhetsutövaren samråder om hur miljökonsekvensbeskrivningen ska avgränsas. Vidare att miljökonsekvensbeskrivningen ska identifiera, bedöma och dokumentera den ansökta verksamhetens miljöeffekter. Miljökonsekvensbeskrivningen lämnas in till tillståndsprövande myndighet som därefter slutför miljöbedömningen. Tillståndsprövande myndighet är i aktuellt fall, enligt 1 kapitlet 6 § andra stycket och 21 kapitlet 13 § miljöprövningsförordningen, miljöprövningsdelegationen (MPD) inom Länsstyrelsen Dalarna.

Inför den ansökta vindkraftsanläggningen vid Källmyrberget har RWE utformat samrådet för att uppfylla dessa krav.

I enlighet med 16 kapitlet 4 § miljöbalken ska berörd kommun tillstyrka ansökt vindkraftsanläggning för att tillståndsgivande myndighet ska kunna bevilja verksamheten tillstånd. Om kommunen har en negativ inställning till vindkraftsanläggningen är det lämpligt att denna uppfattning framgår under samrådsförfarandet.

Samrådsförfarandet avslutas i och med att RWE lämnar in sin tillståndsansökan.

VAD ÄR EN SAMRÅDSREDOGÖRELSE?

En samrådsredogörelse är en beskrivning av hur samrådet har gått till:

- 1. hur RWE har valt att avgränsa och bjuda in till samråd*
- 2. på vilket sätt samrådet har hållits och vilken information som har förmedlats*
- 3. vilka samrådsyttranden och synpunkter som har inkommit och hur RWE bemöter dessa.*

2. SAMRÅDETS GENOMFÖRANDE

I kapitlet beskrivs hur samrådsförfarandet för ansökt verksamhet har gått till och redogörs för de aktiviteter som ingått samt vilka samrådsparter som har kontaktats.

2.1 Genomförda aktiviteter

I tabell 1 är samrådsförfarandets olika aktiviteter sammanställda i kronologisk ordning för att ge en överblick av ingående händelser.

TABELL 1. Genomförda aktiviteter inom samrådsförfarandet.

Datum	Samrådsaktivitet	Läs mer, avsnitt	Bilaga
2020-08-28	Samrådshandling framtagen.	2.2	3.1.2
2020-09-01	Hinderremisser skickades ut.	2.3	
2020-09-04	Inbjudan till myndighetssamråd skickades till Ljusdals kommun och Länsstyrelsen i Gävleborgs län.	2.5	
2020-09-23	Samrådsmöte med Ljusdals kommun och Länsstyrelsen i Gävleborgs län genomfördes.	2.5	3.1.4
2020-09-25 och 2020-10-05	Skriftlig samrådsinbjudan skickades till berörda samebyar; Tåssåsens sameby och Jijnjevaerie sameby.	2.7.1	3.1.5
2020-10-01	Inbjudan till samråd skickades till enskilda särskilt berörda, övriga statliga myndigheter, organisationer och företag.	2.5 - 2.7	3.1.5
2020-10-01 och 2020-10-05	Inbjudan till samråd för allmänheten och övriga annonserades i Ljusdals-Posten.	2.6	3.1.7
2020-10-01	Inbjudan till samråd för allmänheten och övriga annonserades i Sundsvalls Tidning.	2.6	3.1.7
2020-10-01	Samråd på distans lanserades på RWE:s hemsida.	2.4	3.1.8
2020-10	Inbjudan till samråd för allmänheten och övriga annonserades i Ramsjö Byblad.	2.6	3.1.7
2020-10-08	Inbjudan till samråd skickades till älgskötselområden.	2.7	3.1.5

2020-10-15	Avsnitt 3.2 i samrådshandlingen uppdaterades på grund av felaktiga uppgifter.	2.2	3.1.2
2020-11-01	Önskat sista svarsdatum för att inkomma med samrådsyttranden och synpunkter.		
2022-05-05	Nya hinderremisser skickades ut med uppdaterad layout.	2.3	
2023-03-29	Samrådsinbjudan skickades till Länsstyrelsen Gävleborg och Ljusdals kommun.	2.5	
2023-05-02	Samrådsunderlag skickades till Länsstyrelsen Gävleborg och Ljusdals kommun.	2.5	
2023-05-09, 2023-05-10	Samrådsinbjudan skickades till övriga statliga myndigheter, föreningar, organisationer och företag samt till folkbokförda och fastighetsägare inom samrådsområdet.	2.5-2.7	3.1.5
2023-05-11	Inbjudan till samråd för allmänheten och övriga annonserades i tidningarna Ljusdals-Posten och Ljusnan.		3.1.7
2023-05-31	Samrådsmöte med Ljusdals kommun och Länsstyrelsen Gävleborg.	2.5	3.1.4
2023-06-01	Samrådsmöte med allmänheten; öppet hus på gamla skolan i Ramsjö.	2.6	
2023-06-22	Önskat sista svarsdatum för att inkomma med samrådsyttranden och synpunkter.		

2.2 Samrådshandling

Inför avgränsningssamrådet har en samrådshandling tagits fram, se bilaga 3.1.2 för samrådshandlingen för 2020 respektive 2023. Samrådshandlingen redovisar planerad verksamhets lokalisering, omfattning och utformning utifrån den information som fanns tillgänglig när handlingen togs fram. Vidare beskrivs verksamhetens förväntade miljöpåverkan översiktligt. Samrådshandlingen har under båda samrådsomgångarna funnits tillgänglig digitalt på RWE:s hemsida. Det har också funnits möjlighet att beställa samrådshandlingen i pappersformat.

Under samrådet 2020 uppmärksammades att en närliggande planerad vindpark, Storåsen med 13 vindkraftverk, saknades i samrådsunderlaget, samt att etiketten på antalet verk planerade i Björnberget var fel. Avsnitt 3.2 i samrådshandlingen justerades med korrekt information och publicerades den 15 oktober 2020 på hemsidan, samt skickades till kommuner och länsstyrelse. En ny synbarhetsanalys med Storåsen inkluderad genomfördes och publicerades på RWE:s hemsida för projektet.

2.3 Hinderremiss

Inom ramen för samrådsförfarandet har så kallade *hinderremisser* skickats ut till aktörer som kan ha motstående intressen avseende luftrummet inom projektområdet. Där inkluderades vindparkens projektområde och preliminära koordinater för vindkraftverken, tillsammans med en kortare beskrivning av verksamheten. Av de elva inbjudna aktörerna har samtliga svarat.

Hinderremisser skickades ut i september 2020. I maj 2022 skickades nya remisser ut med en uppdaterad layout efter att hänsyn tagits till tidigare yttranden.. Därefter har fortsatt dialog skett med de aktörer som lämnat synpunkter. Samtliga inbjudna aktörer har svarat.

I mars 2023 skickades nya hinderremisser ut igen efter att layouten uppdaterats.

Remissvaren sammanfattas i avsnitt 3.1 och redovisas i sin helhet i bilaga 3.1.9.

HINDERREMISS HAR SKICKATS TILL:

3GIS AB

Försvarsmakten

Luftfartsverket (LFV)

Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap (MSB)

Post- och telestyrelsen (PTS)

Svegs flygplats

Tele 2 Sverige AB

Telenor Sverige

Telia

Teracom

Trafikverket

2.4 Samråd under coronapandemi

På grund Coronapandemin som pågick 2020 hölls inga fysiska samrådsmöten då. Samrådsförfarandet anpassades för att säkerställa att berörda skulle kunna delta i samrådet på ett säkert och tillgängligt sätt. Det innebar inte bara att samrådet genomfördes på distans och digitalt utan också att omfattningen av samråden utökades.

Följande åtgärder vidtogs för att säkerställa samrådets omfattning:

- större samrådskrets (läs mer under avsnitt 2.6)
- brevinbjudan bifogades ett yttrandeformulär och frankerat svarskuvert
- upprättande av särskild hemsida med möjlighet att ladda ner samrådshandling och underlagsutredningar, ta del av kontakt-

uppgifter och en presentation av projektet med interaktiva kartor för en användarvänlig upplevelse

- telefontider för att svara på frågor och ta emot synpunkter.

2.5 Samråd med myndigheter

Länsstyrelsen Gävleborg och Ljusdals kommun

Samrådsmöte hölls med Länsstyrelsen Gävleborg och Ljusdals kommun den 23 september 2020 via Skype. Den 31 maj 2023 hölls ett fysiskt samrådsmöte i Ljusdals kommunhus.

Under mötena redogjorde RWE för vindkraft i allmänhet och presenterade den planerade verksamheten. Ecogain redogjorde för arbetet med sam-

rådsförfarandet och den specifika miljöbedömningen.

Länsstyrelsen och kommunen gavs möjlighet att ställa frågor och lämna synpunkter och information inför fortsatt arbete. Minnesanteckningar från mötena redovisas i bilaga 3.1.4. Länsstyrelsen och kommunen har även inkommit med skriftliga yttranden vilka sammanfattas i avsnitt 3.2 och redovisas i sin helhet i bilaga 3.1.9.

Övriga myndigheter

Den 1 oktober 2020 respektive 9 maj 2023 skickades samrådsinbjudan till övriga berörda kommuner och myndigheter via e-post, se bilaga 3.1.5. Inbjudan skickades totalt ut till 16 övriga myndigheter,

se faktaruta. Samtliga inkomna yttranden sammanfattas i avsnitt 3.2 och redovisas i sin helhet i bilaga 3.1.9.

INBJUDAN SKICKADES UT TILL FÖLJANDE ÖVRIGA KOMMUNER OCH MYNDIGHETER:

Boverket

Energimyndigheten

Härjedalens kommun

Kammarkollegiet

Länsstyrelsen Jämtland

Länsstyrelsen Västernorrland

Naturvårdsverket

Riksantikvarieämbetet

Räddningstjänsten Ljusdals kommun

Sametinget

Skogsstyrelsen

Svenska kraftnät

Sveriges Geologiska Undersökning (SGU)

Statens Geotekniska Institut (SGI)

Transportstyrelsen

Ånge kommun

2.6 Samråd med särskilt berörda och allmänhet

Samrådsretsens avgränsning

Inför samrådet med särskilt berörda avgränsades ett område, en *samrådsrets*. För att säkerställa att samrådet med särskilt berörda hade tillräckligt stor omfattning valdes i aktuellt fall en större samrådsrets än brukligt. Vid vindkraftverk med en totalhöjd om upp till 290 meter är det vanligt att en samrådsrets om cirka tre kilometer från projektområdets får en personlig brevinbjudan till samråd enligt miljöbalken. I detta fall utökades samrådsretsens till en radie om fyra kilometer från projektområdet, med anledning av att samrådet enbart kunde genomföras digitalt. Lagfarna och taxerade fastighetsägare samt folkbokförda över 18 år har ingått i samrådsretsens. Under samrådet 2023 användes samma samrådsrets som 2020. Se karta över samrådsretsens i bilaga 3.1.6.

Inbjudan till samråd

Brevinbjudan till särskilt berörda

En skriftlig inbjudan skickades med post till de som anses särskilt berörda, det vill säga till dem inom den avgränsade samrådsretsens. Adresslistor över folkbokförda, lagfarna och taxerade fastighetsägare inom samrådsretsens togs fram. Där har även samfälligheter och gemensamhetsanläggningar inkluderats.

I brevutskicken fanns en översiktlig beskrivning av planerad verksamhet, en hänvisning till RWE:s hemsida, kontaktuppgifter till RWE och Ecogain samt ett yttrandeformulär. Brevens redovisas i sin helhet i bilaga 3.1.5.

På RWE:s projekthemsida var det möjligt att lämna yttranden, ladda ner samrådshandling och underlagsutredningar. Där fanns under samrådet 2020 även en presentation av projektet med interaktiva kartor. Exempel från hemsidan redovisas i bilaga 3.1.8.

Under samrådet 2020 fanns information om projektet även på Ånge kommuns hemsida, se bilaga 3.1.8.

Inbjudan till allmänhet via annonser i tidningar

Allmänheten bjöds in till samråd via annonser i tidningar. RWE annonserade under 2020 i tidningen Ljusdals-Posten vid två tillfällen, den 1 och 5 oktober, i Sundsvalls Tidning den 1 oktober och i Ramsjö byablad i oktober. Inför Öppet hus i Ramsjö 1 juni 2023 annonserades inbjudan i Ljusdals-Posten och Ljusnan. I bilaga 3.1.7 visas annonserna som sattes in i tidningarna.

Öppet hus i Ramsjö 2023

Den 1 juni 2023 klockan 14.00-20.00 var allmänheten inbjuden till gamla skolan i Ramsjö (allaktivitetshuset) på öppet hus. Representanter från RWE, Ecogain, Akustikkonsulten samt riksorganisationen Hela Sverige ska leva var på plats. Det fanns möjlighet att ställa frågor och att titta på en utställning om projektet. Akustikkonsulten höll även en presentation om vindparken och ljud. Totalt besöktes det öppna huset av ett 20-tal personer.

2.7 Samråd med organisationer, föreningar och företag

RWE har bjudit in organisationer, föreningar och företag att ta del av samrådsunderlaget samt lämna information och synpunkter på planerad verksamhet, se faktaruta. Inbjudan redovisas i bilaga 3.1.5. Under 2023 bjöds lokala organisationer och föreningar även in till öppet hus. Företag samt nationella och regionala organisationer bjöds in till samrådet.

Alla yttranden som inkommit sammanfattas i avsnitt 3.3 och redovisas i sin helhet i bilaga 3.1.9.

RWE har även bjudit in RES och OX2, som arbetar med närliggande vindkraftsprojekt.

2.7.1 Samråd med samebyar

Ansökt vindpark ligger inte inom något renbetesland och berör således inte någon sameby direkt. Däremot skulle en indirekt påverkan kunna uppkomma, med anledning av att storskaliga vindparker blir allt vanligare i norra Sverige och att potentiella områden för renbetesland förändras. Inom ramen för miljökonsekvensbeskrivningen utreds bland annat kumulativa effekter, där rennäringen utgör en aspekt.

De närmaste markerna som används för renskötsel tillhör fjällsamebyarna Tåssåsen och Jijnjevaerie. De har bjudits in till samråd både under 2020 och 2023. Se inkomna yttranden i bilaga 3.1.9.

**INBJUDAN SKICKADES UT TILL
FÖLJANDE ORGANISATIONER,
FÖRENINGAR OCH FÖRETAG**

Alby Snöskoterklubb

BirdLife Medelpad

Ellevio

Friluftsförbundet Härjedalen

Friluftsförbundet Ljusdal

Friluftsförbundet Region Mitt

Friluftsförbundet Ånge

Gräningsvallens jaktlag

Gävleborgs botaniska sällskap

Gävleborg läns ornitologiska förening

Haverö snöskoterklubb

Hennan älgskötselområde

Holmsjöns snöskoterklubb

Jägarnas riksförbund

Klövträns jaktlag

Kungsörnsgruppen Gävleborg län

Kungsörn Sverige

Ljusdal-Ramsjö-Järvsö Jaktvårdskrets

Ljusdals flygklubb

Ljusdals FVOF

Ljusdals skoterklubb

Lantbrukarnas riksförbund (LRF)

Medelpads botaniska förening

Medelpads hembygdsförbund

Medelpads räddningstjänst

*Naturskyddsföreningen Gävleborgs
län*

*Naturskyddsföreningen Jämtland-
Härjedalen*

Naturskyddsföreningen kansli Mitt

Naturskyddsföreningen Ljusdal

*Naturskyddsföreningen Sundsvall-
Ånge*

Naturskyddsföreningen

Västernorrland

Norrigården Vildmark

Ramsjö byaråd

*Ramsjö bygderåd och
hembygdsförening*

Ramsjö ekonomiska förening

Ramsjö FVO

Ramsjö jaktsskytteklubb

Ramsjö skidklubb

Ramsjö skoterklubb

Ramsjö sportklubb

Ramsjö älgskötselområde

Region Gävleborg

Räddningstjänsten Ljusdal

Samernas riksförbund

Svenska botaniska föreningen

Svenska Jägareförbundet

Svenska Naturskyddsföreningen

Svenska Rovdjursföreningen

Svensk luftambulans

Sveriges Ornitologiska Förening

Utigårdens jakt och fiske

Ånge flygklubb

Ånge ridklubb

3. INKOMNA YTTRANDE OCH RWE:S BEMÖTANDE

I detta kapitel redovisas samtliga yttranden som inkommit under samrådsförfarandet och RWE:s bemötanden. Alla inkomna yttranden återfinns i sin helhet i bilaga 3.1.9 och 3.1.10.

3.1 Hinderremisser

I tabell 2 redovisas inga bemötanden från RWE då separata dialoger skett med de operatörer som meddelat att de har något att erinra mot föreslagen layout. I den ansökta layouten har Anpassningar gjorts efter samtliga synpunkter så att inga konflikter kvarstår.

TABELL 2. Sammanfattning av inkomna svar på hinderremisserna. Yttrandena redovisas i sin helhet i bilaga 3.1.9.

Samrådspart, datum för yttrande	Sammanfattning av yttrande
3GIS AB, 2020-09-30	Angivna koordinater i remissförfrågan utgör inga hinder för 3GIS:s mobiltelenät.
Försvarsmakten, 2020-10-30	Försvarsmakten har inget att erinra mot uppförandet av de förslagna koordinaterna i remissförfrågan. Yttrandet gäller angiven position och höjd. Flyttas positionen i någon riktning mer än 30 meter, alternativt om totalhöjden ändras, måste Försvarsmakten erhålla en ny remissförfrågan.
LFV, 2020-08-19	Genomförd flyghinderanalys omfattar Svegs flygplats. LFV har som sakägare av CSN-utrustning inget att invända mot planerad etablering. Planerad anläggning ligger inom Sveg flygplats MSA/TAA-yta. Kontakta flygplatsen. I övrigt förekommer inga konflikter.
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), 2020-10-29	Angivna koordinater i remissförfrågan kommer inte att ha någon påverkan på Rakelnätets befintliga länkstråk samt att verkens placering inte kommer att påverka radiosystemet Rakel. MSB har inget att invända mot planerad vindkraftsanläggning i området.
Post- och telestyrelsen (PTS), 2020-09-03	Fyra tillståndshavare har, vid tidpunkt för remissvaret, frekvenstillstånd för användning av radiolänk över hela landet. När det gäller dessa tillstånd har PTS inga detaljuppgifter om var radiolänkarna är placerade. De fyra tillståndshavarna är: Trafikverket, Teracom, Telia, Net4mobility.
Svegs flygplats, 2020-11-04	Inget att erinra.
Tele2, 2020-09-16	Inget att invända enligt remissförfrågans specifikation.
Telenor/Net4mobility, 2020-08-19	Inget att erinra, men delger att det finns ett radiolänkstråk i norra delen av projektområdet.

Telia, 2020-09-25	Telia har ett radiolänkstråk genom projektområdet.
Teracom, 2020-09-01	Teracom har inget att erinra mot placering av vindkraftverk enligt remissförfrågans specifikation.
Trafikverket, 2020-09-09	<p>Ta fram underlag för infrastruktur under projektering av vindkraftsanläggningen för att kunna planera och lösa transporter till och från området. Eventuell dispens krävs för att köra tunga transporter på allmänt vägnät. Trafikverket anser att en transportplan ska tas fram som grund för kommunikation med Trafikverket.</p> <p>Nya eller ändrade utfarter till allmän väg kräver tillstånd enligt 39 § Väglagen. Tillstånd krävs av Trafikverket enligt 43 § Väglagen för de åtgärder som kommer att utföras i direkt anslutning till vägområdet. Enligt 44 § Väglagen får inom ett vägområde inte utan Trafikverkets tillstånd dras ledningar.</p> <p>Trafikverket förutsätter att samråd sker med enskilda vägsamfällighetsföreningar vars vägar kommer att nyttjas vid transporter. Ur säkerhetssynpunkt bör avståndet till enskilda vägar tas med i beaktande.</p> <p>Avståndet mellan vindkraftverk och väg ska vara minst vindkraftverkets totalhöjd. Avståndet mellan vindkraftverk och järnväg ska vara minst vindkraftverkens totalhöjd plus 20 meter. Hänsyn ska tas till risk för iskast.</p> <p>Hänsyn behöver tas till järnvägsanläggningars trafikering utifrån olika aspekter, då Trafikverkets interna telekommunikation MobiSIR kan störas. Del av den föreslagna placeringen påverkar MobiSIR och lokaliseringen behöver flyttas enligt yttrande.</p> <p>LFV ska kontaktas.</p> <p>Hindermarkering ska ske enligt Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om markering av föremål som kan utgöra fara för luftfarten.</p>
3GIS AB, 2022-05-09	3GIS har ingen verksamhet i detta projektområde.
Försvarsmakten, 2022-06-23	<p>Försvarsmakten har inget att erinra mot uppförandet av 25 vindkraftverk på angivna koordinater. Flyttas positionen i någon riktning mer än 30 m alternativt om totalhöjden ändras måste Försvarsmakten få in en ny remiss.</p> <p>Tidigast när exakt tidpunkt för resning, position och höjd är fastställd och senast 4 veckor före resningen skall en flyghinderanmälan insändas av den sökande enligt Luftfartsförordningen 6 kap 25 §. Avseende hindermarkering hänvisas till Transportstyrelsens föreskrifter.</p>
LFV, 2022-05-09	<p>Genomförd flyghinderanalys omfattar Svegs flygplats. LFV har som sakägare av CNS-utrustning inget att invända mot planerad etablering. Planerad anläggning ligger inom Svegs flygplats MSA/TAA-yta, ingen påverkan.</p> <p>Enligt Luftfartslagen SFS (2010:500 6 kap 23§) ska en flyghinderanmälan skickas in före uppförandet av ett högt objekt. Anmälan skall göras till Försvarsmakten senast fyra veckor innan objektet når en höjd av 20 meter.</p>
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) 2022-05-27	<p>Vindkraftsparken kommer inte att ha någon påverkan på Rakelnätets befintliga länkstråk samt att verkens placering inte kommer att påverka radiosystemet Rakel.</p> <p>MSB har inget att invända mot etablering av vindkraftverken i området.</p>

Post- och telestyrelsen (PTS), 2022-05-23	Operatörer med radiolänkar i området: -Telia Sverige AB -Trafikverket -Net4Mobility HB
Svegs flygplats, 2022-06-02	Inget att invända mot denna etablering.
Tele2/Net4Mobility, 2022-05-05	Tele2 / Net4Mobility har inget att erinra mot denna remiss.
Telenor/ Net4Mobility, 2022-05-13	Telenor Sverige AB eller Net4Mobility har inga invändningar mot uppförande av vindkraftverk enligt remissansökan
Telia, 2022-05-18	Telia Sverige AB har inget att erinra gällande uppförandet av vindkraftverk enligt er remiss. Radiolänkstråk eller mobilnät berörs inte av den föreslagna etableringen. Enligt överenskommelse i tidigare kontakter angående vindkraftsutbyggnad i detta området, kommer Telias befintliga radiolänkförbindelse i området att planeras om.
Teracom, 2022-05-31	Planerat projekt Källmyrberget stör inte vår verksamhet, därför har vi ingen erinran.
Trafikverket, 2022-05-27	Ta fram underlag för infrastruktur under projektering av vindkraftsanläggningen för att kunna planera och lösa transporter till och från området. Eventuell dispens krävs för att köra tunga transporter på allmänt vägnät. Trafikverket anser att en transportplan ska tas fram och att eventuella överenskommelser mellan Trafikverket och exploatör bör regleras i avtal. Avståndet mellan vindkraftverk och väg ska vara minst vindkraftverkets totalhöjd. Nya eller ändrade utfarter till allmän väg kräver tillstånd enligt 39 § Väglagen. Trafikverket eftersträvar att antalet anslutningar till allmänna vägar begränsas. Tillstånd krävs av Trafikverket enligt 43 § Väglagen för de åtgärder som kommer att utföras i direkt anslutning till vägområdet. Enligt 44§ Väglagen får inom ett vägområde inte utan Trafikverkets tillstånd dras ledningar. Trafikverket förutsätter att samråd sker med enskilda vägsamfällighetsföreningar vars vägar kommer att nyttjas vid transporter. Ur säkerhetssynpunkt bör avståndet till enskilda vägar tas med i beaktande. Reklam bör inte tillåtas på vindkraftverk. Avståndet mellan vindkraftverk och järnväg ska vara minst vindkraftverkets totalhöjd plus 20 meter. Avståndet måste alltid vara minst 50 meter. Gällande förslag påverkar inte MobiSir. Trafikverket har dock en radiolänk i området. Alla typer av lokalisering av master och vindkraftverk som ändrar trafikmängden i någon plankorsning med järnväg permanent eller i samband med uppförandet, måste uppmärksammas särskilt. LFV ska kontaktas. Hindermarkering ska ske enligt Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om markering av föremål som kan utgöra fara för luftfarten.

Hi3G Access AB 2023-04-12	<p>Hi3G Access AB har inget att invända mot den planerade vindkraftsetableringen i Ljusdals kommun i enlighet med koordinaterna för vindkraftverken i erhållna underlag.</p> <p>Vi vill uppmärksamma er på att vi har ett radiolänkstråk som korsar området, så länge ni inte flyttar något verk är det ok för oss.</p>
Försvarsmakten, 2023-02-16	<p>Försvarsmakten har inget att erinra mot uppförandet av vindkraftverk inom angivna hörnkoordinater, det vill säga inom hela projektområdet.</p>
LFV, 2023-03-30	<p>LFV har som sakägare av CNS-utrustning inget att invända mot planerad etablering. Planerad anläggning ligger inom Svegs flygplats MSA/TAA-yta, ingen påverkan.</p>
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), 2023-04-04	<p>MSB har länk för Rakelsystemet i området. MSB kräver en spärrzon på 120 meter på ömse sidor (240 meters totalbredd) om länkstråket till närmaste vindkraftverk (avser verk nr 7, reds anm). Återkom med ny förfrågan/samråd med vindkraftsverkens positioner för kompletterande yttrande.</p>
Post- och telestyrelsen (PTS), 2023-03-31	<p>Operatörer med radiolänkar i området:</p> <ul style="list-style-type: none">-Net4Mobility HB-Telia Sverige AB-Trafikverket
Svegs flygplats, 2023-04-24	<p>Denna etablering har ingen påverkan på vår verksamhet.</p>
Telia, 2023-03-31	<p>Utifrån inlämnade koordinater i Er remissförfrågan uppfylls inte skyddsavståndet till planerat vindkraftverk nr 2 (avser verk nr 7 i samrådslayouten, reds anm). Avståndet till Telia Sverige AB:s radiostation från vindkraftverk nr 2 uppgår enligt våra kartor till 335 meter. Därmed uppfylls inte skyddsavståndet på 350 meter.</p>
Teracom, 2023-04-21	<p>Utifrån översänt underlag gör Teracom bedömningen att den planerade vindkraftsparken inte kommer att medföra betydande störningar för Teracoms transmission. Teracom har därför ingen erinran om byggnationen av vindkraftsparken.</p> <p>Vid en formell tillståndsansökan till Länsstyrelsen vill därför Teracom på nytt få möjlighet att yttra sig om den planerade byggnationen. Ni förutsätts därför att i ansökan upplysa Länsstyrelsen om att Teracom vill ges möjlighet att yttra sig i tillståndsärendet. För det fall någon tillståndsansökan inte givits in inom tre år från dagens datum (2023-04-21), ombeds ni på nytt kontakta Teracom för yttrande om den planerade byggnationen.</p>
Trafikverket 2023-04-19	<p>Trafikverket har tagit del av handlingar i ärendet "Samråd enligt Miljöbalken gällande vindkraftsetablering på Källmyrberget, Ljusdals kommun", där vi hänvisar till tidigare yttrande (TRV 2022/58045) som är bifogat i mailet.</p> <p>Om förändring av vindkraftverkens placering sker vill Trafikverket återigen bli hörd i ärendet.</p>

3.2 Samråd med myndigheter

TABELL 3. Sammanfattning av inkomna samrådsyttranden från myndigheter. Yttrandena redovisas i sin helhet i bilaga 3.1.9.

Samrådspart, datum för yttrande	Sammanfattning av yttrande	Bemötande
Länsstyrelsen Gävleborg, 2020-09-24	<p>Det krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturen i Natura 2000-områden – gäller även Natura 2000-områden som ligger utanför verksamheten om den påverkar, exempelvis Ensjölokarna. Inventera de skyddade områden som pekades ut av länsstyrelsen år 1997, inklusive artsök eller artinventering.</p> <p>Kumulativa effekter för fåglar bör finnas med.</p> <p>Kulturmiljöutredning bör beställas av länsstyrelsen.</p> <p>Redogör för potentiell påverkan på yt- och grundvatten och hur bolaget avser minimera miljöpåverkan.</p> <p>Bolaget har ansvar för att minimera spridning av invasiva arter.</p> <p>Beskriva utformning så bra som möjligt med vindkraftverk, kranplatser, vägar och uppställningsytor.</p> <p>MKB bör redovisa kemikalieanvändning inom parken och åtgärder för att förebygga och minska effekten av läckage.</p> <p>Redogör för vilka vattenverksamheter som kommer krävas och anmäl separat.</p> <p>Försiktighetsmått vid arbete i vatten som kan påverka fisk, inklusive vägdragningar som kan påverka vattendrag.</p> <p>Beskriv lågfrekvent buller i MKB och redovisa layout som klarar 40 dB(A) med verk i full drift.</p> <p>Redovisa nattanimering från två punkter med bostäder.</p> <p>Geotekniska undersökningar och följdverksamheter ska anmälas om så krävs.</p>	<p>Skyddade områden beskrivs i avsnitt 4.4 i MKB. Påverkan på naturmiljö, arter och hydrologi bedöms i avsnitt 6.2 i MKB där även skyddsåtgärder redovisas.</p> <p>Användning av kemikalier beskrivs i 3.5 i MKB.</p> <p>Hur vindparken utformats med hänsyn till andra intressen och värden beskrivs i kapitel 3 i MKB.</p> <p>Fotomontage och mörkermontage finns i bilaga 3.12 och hinderbelysningsanimeringar finns i bilaga 3.13.</p>
Länsstyrelsen Västernorrland, 2020-10-12	<p>Annonsera i Sundsvalls tidning som läses av boende i Ånge kommun. Visualiseringar och fotomontage från platser i Västernorrland. I MKB ta hänsyn till kumulativa effekter med planerade och tillståndsgivna vindkraftparker även i Västernorrlands län.</p>	<p>Annonsering i Sundsvalls tidning har skett. Kumulativa effekter beskrivs i kapitel 6 i MKB.</p>
Länsstyrelsen Jämtlands län, 2020-10-29	<p>Positivt att bolaget avser samråda med samebyar. I MKB bör kumulativ påverkan på samebyar redogöras för, både av vindkraften och följdverksamheter. Möjligen samråda med Åre-Östersunds flygplats. Inventeringar av bland annat rovfågel behöver genomföras.</p>	<p>Påverkan på rennäringen beskrivs i avsnitt 6.6 i MKB. Åre-Östersunds flygplats har inte bjudits in till samråd på grund av att avståndet dit är långt, mer än elva mil.</p>

Bergs och Härjedalens kommun, 2020-10-29	Nya fotopunkter för fotomontage: Överhogdal, Ytterhogdal, Rätan/ Handsjön, Handsjökrusen, Risberget, Esbjörberget. Synbarhetsanalys av större område, inklusive hindermarkering. Naturvärdesinventering, inklusive kumulativa effekter för exempelvis randpopulationer, behövs.	RWE har tittat på förslagen till nya fotopunkter och bedömer att förändringen av landskapsbilden blir liten till marginell vid dessa punkter då avståndet till vindkraftverken är så pass stort, 3-6 mil. Synbarhetsanalys finns i bilaga 3.11, naturvärdesinventering i bilaga 3.4 och artskyddsutredning i bilaga 3.10 till MKB.
Ljusdals kommun, 2020-11-03	Vindkraftsparken ligger utanför utpekade område i kommunens vindkraftsplan från 2012, bolaget behöver beskriva hur riktlinjer i vindkraftsplanen kommer att följas, eller motiv till avsteg. Kommunen önskar fotomontage från Mellansjö, fåbodar som ligger inom området och från Ensjölokarna, inklusive hinderbeslysning och kumulativa fotomontage. För kännedom finns ett besöksmål i form av ett stenblock/stenskepp 2-3 kilometer nordväst om Norrberg.	Lokaliseringsprocessen och alternativa lokaliseringar beskrivs i kapitel 2 i MKB samt i bilaga 3.15 Alternativredovisning. Fotomontage finns i bilaga 3.12.
Ånge kommun, 2020-11-27	Ånge kommun ser positivt på investeringar och etableringar som utvecklar samhället. Viktigt med medborgardialog, föreslår att byn Grundsjö och föreningar aktiva i Östavall bjuds in till samråd, samt annonsering och affischering i Östavall. Önskar att övergripande riktlinjer i Ånge kommuns vindbruksplan följs. Kumulativa fotomontage i 360 grader och/eller mörkervisualisering från: Getberget, Flataklocken, Bergåsen, Rankleven, Myckelmyrberget, Storklacken, sjön Holmsjö, Björsjön.	Se avsnitt 2.6 för beskrivning av samrådsprocessen. Fotomontage finns i bilaga 3.12 och har tagits fram från platser som anses representativa och relevanta för projektet. Se avsnitt 2.1 Lokaliseringsprocess och alternativ för motivering till vald lokalisering.
SGU, 2020-09-28	SGU hänvisar till allmänna riktlinjer och hänsyn till jord- och bergarter samt grundvatten, för att begränsa påverkan på marken. Återställningsplan behövs. Beträktas de allmänna riktlinjerna har SGU inget att erinra.	SGU:s allmänna riktlinjer kommer att beaktas vid planering och anläggning av vindparken.
Sametinget, 2020-10-29	Behov av att utreda kumulativt bortfall av reservbetesmark vintertid, generellt brist på reservbetesmarker och Källmyrberget kan ha betydelse som reservbetesmark. Ta med i MKB om det finns eller planeras avtal mellan markägare och samebyar.	Vindparkens påverkan på rennäringen redogörs för i avsnitt 6.6 i MKB.
SIG, 2020-11-04	Rekommenderar kartunderlag för att titta på risker för ras, skred och erosion, samt att MKB hanterar rasrisker och att frågan behandlas i den fortsatta planeringen.	RWE noterar SIG:s synpunkter kring rasrisker och tar med sig dem i den fortsatta projekteringen. Slutlig bedömning om rasrisk görs i samband med att geotekniska undersökningar utförs samt detaljprojektering. De uppenbara riskerna har redan eliminerats genom att etableringsytorna undviks i raviner och branta sluttningar.
Svenska kraftnät, 2020-11-25	Viktigt med tillräckligt säkerhetsavstånd till, och möjlighet till, flygbesiktning av närliggande kraftledningarna. Önskar att vägkorsning och byggvägar undviks i största möjliga mån under kraftledning.	RWE har noterat Svenska kraftnätets synpunkter och anpassat layouten.

Fortifikationsverket, 2023-05-16	<p>Fortifikationsverket har ingen erinran mot förslaget.</p> <p>Fortifikationsverket vill uppmärksamma sökanden på att myndigheten enbart yttrar sig i egenskap av fastighetsägare och svarar i detta yttrande inte för våra hyresgästers räkning, varav den huvudsakliga är Försvarsmakten.</p>	RWE har noterat detta.
SGU, 2023-05-24	SGU avstår från att lämna platsspecifikt yttrande och hänvisar till SGU:s allmänna riktlinjer	SGU:s allmänna riktlinjer kommer att beaktas vid planering och anläggning av vindparken.
Boverket, 2023-05-26	Boverket har inga synpunkter på rapport "Samrådshandling Vindpark Källmyrberget i Ljusdals kommun, Gävleborgs län".	
Berg och Härjedalens miljö- och byggnämnd, 2023-05-30	Då flera vindparker finns eller planeras i närområdet bör kumulativa effekter gällande påverkan på närboende, störningskänsliga djurarter (exempelvis örnar), rennäring med mera beskrivas i MKB.	Kumulativa effekter beskrivs i kapitel 6 i MKB.
Länstyrelsen Gävleborg, 2023-06-01	<ul style="list-style-type: none">Samrådskrets: I yttrandet presenteras en lista med parter som länstyrelsen föreslår att bolaget samråder med.Miljökonsekvensbeskrivning: MKB bör belysa möjligheterna till ekologisk kompensering när det finns behov av det. MKB bör innehålla redogörelse för planerade åtgärder vid avslutande av verksamheten.MKB ska särskilt belysa: Etableringsytor bör göras mindre om vissa delar av ytorna inte kommer användas, bolaget ska visa på värsta möjliga scenario för buller och skugga, skyddsåtgärder som bolaget åtar sig att göra bör samlas i ansökan (likt förslag till villkor).Buller: Speciellt undersöka buller vid Ensjölokarna, bör inte överstiga 35 dBA enligt Naturvårdsverkets vägledning.Kulturmiljö: Arkeologisk utredning godkänd som underlag till ansökan av Ist. Övriga kulturhistoriska lämningar omfattas av hän-synsparafer i kulturmiljölagen. Länstyrelsen vill framföra att det är bra om kompletterande inventeringar görs för att undvika att eventuella kulturmiljövärden förhindrar etablering av enskilda vägar eller vindkraftverk i samband med beslut om slutgiltig layout.Naturvärden: Länstyrelsen vill även här framföra att det är bra om kompletterande inventeringar görs, såsom för kulturmiljö, för att undvika att eventuella naturvärden förhindrar etablering av enskilda vägar eller vindkraftverk i samband med beslut om slutgiltig layout.Artskydd: Länstyrelsen står fast vid synpunkter som lämnades 2020, bland annat att kumulativa effekter på fåglar bör ingå i MKB.	<p>RWE har noterat listan och sam-rått med föreslagna parter.</p> <p>I MKB beskrivs under respektive avsnitt i kapitel 6 de åtgärder som planeras enligt hänsynshie-rarkin. Åtgärder vid avslutande av verksamheten bör beslutas i samråd med tillsynsmyndighet när det blir aktuellt. Generell beskrivning av återställning finns i MKB avsnitt 3.5.</p> <p>Ljudpåverkan beskrivs i avsnitt 6.1.2 i MKB och ljudberäkningar finns i bilaga 3.2 till MKB.</p> <p>En kompletterande inventering utfördes under 2023, se bilaga 3.14.</p> <p>Ansökt layout har anpassats ef-ter ytor med naturvärden samt ytor som inte har inventerats med avseende på naturvärden.</p> <p>Se artskyddsutredningen i bilaga 3.10.</p>

<p>Länsstyrelsen Gävleborg, 2023-06-01 (forts.)</p>	<ul style="list-style-type: none">• Fåglar och fladdermöss: En redogörelse och motivering av vilka inventeringar som hittills har valts och valts bort (exempelvis ugglor) bör framgå av ansökan. Gällande lommar är det viktigt att redogöra för häckningsplatser och flygvägar samt skyddsåtgärder. Länsstyrelsen anser att en till inventering av lommar bör göras under perioden juli och i början av augusti. Om avstånd till spelplatser är mindre än rekommenderade skyddsavstånd enligt Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket, behöver ansökan innehålla en redogörelse som utförligt och konkret redogör för hur lämpliga livsmiljöer skyddas för att minimera påverkan på respektive spelplats. Gällande kungsörn behöver eventuella skyddsåtgärder tydligt motiveras utifrån de rekommendationer som följer av Vindvals syntesrapport, vindkraftens påverkan på fåglar och fladdermöss 2017. Särskilt gällande sex kilometer från boplatser där kungsörnar spenderar mer tid, det vill säga branter. Länsstyrelsen anser att en kompletterande inventering bör göras av fladdermöss i projektområdets sydvästra del. Utförs inte en kompletterande inventering kommer länsstyrelsen yrka på att parken drivs med Batmode fram till dess att inventeringar utförts som visar att Batmode inte är nödvändigt.• Samråd vid ändring av naturmiljön: Om geotekniska undersökningar eller andra verksamheter planeras utföras innan tillstånd för en vindkraftsetablering kan de behöva anmälas för samråd enligt 12 kap. 6 § MB.• Invasiva arter: Lst vill upplysa om att EU-listade invasiva arter, exempelvis jätteloka och jättebalsamin, kan växa inom området för markarbetet. Bolaget måste hantera invasiva arter på ett sätt som är förenligt med EU-lagstiftning.	<p>Inventeringar och påverkan på fåglar och fladdermöss beskrivs i avsnitt 6.2.2 i MKB samt i artskyddsutredningen i bilaga 3.10 En kompletterande lomminventering genomfördes under 2023, se bilaga 3.8.</p> <p>RWE har noterat detta.</p> <p>Förekomst av invasiva arter beskrivs i avsnitt 6.2.1 i MKB.</p>
<p>Länsstyrelsen Jämtland, 2023-06-20</p>	<p>Länsstyrelsen anser att i samband med kommande ansökan och MKB behöver bolaget beakta den kumulativa påverkan som finns för respektive sameby av olika verksamheter som till exempel vindkraft och tåkter. Kumulativa effekter på fåglar och fladdermöss behöver bedömas när antalet vindkraftparker ökar i landskapet. Vad gäller samråd behöver det möjligen ske även med Åre-Östersund flygplats.</p>	<p>Påverkan på fåglar och fladdermöss beskrivs i avsnitt 6.2.2 i MKB samt i artskyddsutredningen i bilaga 3.10.</p> <p>Åre-Östersunds flygplats ligger cirka elva mil från vindparken och berörs därmed inte.</p>
<p>Länsstyrelsen Västernorrland, 2023-06-15</p>	<p>Länsstyrelsen anser att ni ska utreda påverkan på landskapsbilden i Ånge kommun genom fotomontage och synbarhetsanalys från lämpliga platser. Den kumulativa effekten från närliggande vindkraftparker bör utredas och beskrivas. Länsstyrelsen anser också att det är viktigt att ni utreder och beskriver eventuell påverkan på närliggande riksintressen i Västernorrlands län. Kommande annonser i ärendet bör införas i Sundsvalls tidning.</p>	<p>Påverkan på landskapsbilden beskrivs i avsnitt 6.4 i MKB. Synbarhetsanalys och fotomontage finns i bilaga 3.11 respektive bilaga 3.12.</p> <p>Annonsering har skett enligt vad som gäller för myndigheters kungörelser enligt vad som framgår av Dagstidningsförteckning 2022, utgiven av Myndigheten för press, radio och tv.</p>

Ljusdals kommun, 2023-08-25	<p>Kommunen har tagit del av samrådsförslaget och även haft möten på plats med flera tjänstepersoner som arbetar med projektet. Även platsbesök har gjorts tillsammans med kommunens handläggare.</p> <p>Det finns vissa fastigheter som kan påverkas negativt av den kommande etableringen, trakterna kring Mellansjö och Norrberg. Viktigt att föra en tydlig dialog med berörda som nyttjar området, däribland jaktlag och fåbodvallar. Resonemang kring eventuella åtgärder eller kompensation kopplat till Ensjölokarna samt bebyggelsen kring Norrberg bör föras.</p> <p>Kommunen arbetar aktivt med Agenda 2030-målen. Bör nämnas i handlingarna. Ber sökande att beskriva vilken måluppfyllelse som är aktuell kopplat till projektet. Se mer information på kommunens hemsida kring kommunens prioriterade mål.</p> <p>Kommunen uttrycker oro gällande nya oprövande vindkraftsverk. Ett resonemang kring detta bör föras i handlingar.</p> <p>Kommunen ser positivt på att projektområdet ligger lämpligt nära att ansluta till regionnät. Viktigt att ha fortsatt dialog med den aktuella rättsinnehavaren. Kommunen har inga invändningar om en kommande nätkoncession ifall parken ansluts till den tänkta punkten nordväst i området som ligger i projektområdets direkta närhet, en nätkoncession i det fallet bedöms som överflödigt då frågorna kan hanteras inom ramen på hela anläggningens samråd (denna handling).</p> <p>Övriga synpunkter har hanterats muntligt mellan kommunen och den sökande.</p> <p>Kommunen kan idag inte meddela om man kan komma att tillstyrka parken eller inte.</p>	<p>RWE har samrått med berörda organisationer, föreningar och företag, se avsnitt 2.7.1. RWE arbetar med att långsiktigt stödja social och ekonomisk välfärd till lokalsamhället, till exempel i form av bygdemedel.</p> <p>Hur vindpark Källmyrberget kopplar till de globala målen beskrivs i MKB avsnitt 7.2.1.</p> <p>Se teknisk beskrivning i bilaga 2.</p> <p>RWE har noterat detta.</p>
Skogsstyrelsen, 2023-06-20	<p>Skogsstyrelsen avstår från synpunkter gällande landskapsbild och sociala konsekvenser, eller kraftverkens höjd men vill påtala att det vid anläggning av vägar och anläggningsytor är viktigt med stor hänsyn och anpassning till natur- och kulturmiljövärden i området.</p>	<p>RWE har noterat detta.</p>
Sjöfartsverket, 2023-06-21	<p>Sjöfartsverket har inga synpunkter med anledning av samrådsunderlaget.</p>	<p>RWE har noterat detta.</p>
Svenska kraftnät, 2023-06-29	<p>Svenska kraftnät har i området två 400 kV-ledningar och en 220 kV-ledning. När totalhöjden på vindkraftverk är högre än 50 meter ska avståndet till kraftledningars närmaste del mätas från vingspets och lägga till 200 meter. Om avståndet blir mindre än totalhöjden plus 10 meter ska avståndet justeras. När rotordiametern är på 100 meter eller mer ska avståndet mellan torn och kraftlednings närmaste del vara större än 250 meter. Om ett vindkraftverk rasar ska det alltid finnas en marginal om minst 10 meter till ledningens ytterfas.</p>	<p>RWE har utformat vindparken med hänsyn till detta.</p>

MSB, 2023-08-17

MSB har erinran mot tre verkspositioner på grund av länk för Rakelsystemet. De tre verkspositionerna avser ett verk i nordost. Koordinaterna var förslag från RWE till MSB men MSB anser inte att någon av placeringarna är lämplig. MSB skickar med en karta med rödmarkerat område där turbiner inte kan placeras.

Layouten har anpassats efter yttrandet och verk nr 7 (enligt samrådslayouten) i nordost har strukits. Vidare är ett antal etableringsytor påverkade av skyddsavståndet till länken för Rakelsystemet, även dessa ytor har reviderats för att undvika erinran.

3.3 Samråd med organisationer och företag

TABELL 4. Sammanfattning av inkomna yttranden från organisationer och företag. Yttrandena redovisas i sin helhet i bilaga 3.1.9.

Samrådspart, datum för yttrande	Sammanfattning av yttrande	Bemötande
Tåssåsens sameby, 2020-10-06	Ingen erinran.	RWE har noterat detta.
Ramsjö Fiskevårdsförening, 2020-10-21	Framkomlighet till sjöar för alla typer av fordon, inklusive husbilar och -vagnar, är viktig. Begär att Ramsjö som ort erhåller viss form av "bygdepeng" årsvis under verksamhetstiden.	RWE arbetar för samexistens med andra intressen vid etablering av vindkraftsprojekt. Under byggnationsfasen kommer vissa restriktioner behöva göras av säkerhetsskäl, men under driftsfasen kommer tillträdet till vindparken inte att vara begränsat. Vägarnas framkomlighet kommer generellt att förbättras, efter byggtiden. Påverkan på friluftsliv beskrivs i avsnitt 6.3 i MKB.
Ljusdal Ramsjö Järvsö Jvk, 2020-10-26	Jakten och friluftslivet ska inte påverkas eller försvåras. Jakten är en viktig del med långa anor. Undrar om vägarna förblir öppna och om jakt fortsätter vara möjlig i området som helhet?	Under byggnationsfasen kommer vissa restriktioner behöva göras av säkerhetsskäl, men under driftsfasen kommer tillträdet till vindkraftsanläggningen inte att vara begränsat. Vägarnas framkomlighet kommer generellt att förbättras, efter byggtiden. Påverkan på friluftsliv beskrivs i avsnitt 6.3 i MKB.
Naturskyddsföreningen Ljusdal, 2020-11-01	Det är inte rimligt att bygga vindkraft långt från konsumtionsbehovet. Norrland har elöverskott och ingen kapacitet att överföra el till södra Sverige. Långa elöverföringar medför energiförlust och exploatering. Närhet till Ensjölokarnas naturreservat och Natura 2000-område gör projektet olämpligt. Den samlade planerade, ansökta och tillståndsgivna vindkraften kan leda till kumulativa barriäreffekter för exempelvis fåglar, redovisa dem, även risker för populationspåverkan. Habitatförlust, inklusive undanträngning och störning, är ett stort problem för fåglar. Ta hänsyn till FN:s globala miljömål 15 om hållbart utnyttjande av landbaserade ekosystem. Fladdermöss riskerar att påverkas negativt. Stora kumulativa effekter. Även påverkan av vägar, uppställningsytor och liknande. Sjön Tväringen är ett Natura 2000-område endast 500 meter från projektområdet.	För att nå nationella och internationella mål om energiomställning krävs att vindkraft etableras där det är möjligt. Vindkraft projekteras idag i hela Sverige, såväl i södra Sverige som i norra Sverige. Det finns befintliga och planerade storskaliga energikrävande verksamheter i norr och behovet av energi kommer fortsatt öka. Möjligheterna till storskalig utbyggnad av vindkraft är generellt större i de norra delarna av Sverige än i de södra, men RWE utvecklar flera projekt i södra Sverige - inte minst för storskalig vindkraft till havs. Kumulativa effekter beskrivs i kapitel 6 i MKB.

Naturskydds-föreningen kansli Mitt, 2020-11-02	Vill lämna synpunkter på kommande MKB. Anser att det är orimligt många projekt på gång i området, vilket riskerar medföra oacceptabel omgivningspåverkan på grund av kumulativa effekter.	Kumulativa effekter beskrivs i kapitel 6 i MKB.
Birdlife Sverige, 2020-12-08	Avvaktar med yttrande tills inventeringsmaterial finns att granska.	RWE har noterat detta.
Medelpads räddningstjänst-förbund, 2023-05-12	<p>Vid en eventuell olycka som sker uppe i vindkraftverket vid reparationsarbete, brand eller liknande, kommer det krävas att personerna som befinner sig uppe i vindkraftverket själva kan ta sig ner på något sätt och sätta sig i säkerhet, då räddningstjänsten i Medelpad inte har någon utrustning eller möjlighet att bidra vid en evakuering av vindkraftverket.</p> <p>Vid en eventuell brand uppe i vindkraftverket kommer inte heller räddningstjänsten i Medelpad kunna utföra någon form av släckinsats då det är så pass högt upp i luften som branden kommer. Det är viktigt att det finns farbara vägar runt områdena så det går att ta sig fram.</p>	RWE har noterat detta. Vägar kommer hållas framkomliga året runt, begränsad framkomlighet kan råda tillfälligt under byggnationsfasen.
Ramsjö fiskevårds-förening, 2023-06-20	<p>Ramsjö Fiskevårdsförening vill påtala visst intresse för hur vindkraftsplanerna kommer att påverka vägar, tjärnar och bäckar i området så att inte fisket försämras. Detta hoppas vi att de miljökonsekvensbeskrivningar som är utförda tar hänsyn till liksom även djurlivet i området. Vi har en del sjöar i närheten av vindparken där inplantering av örting och regnbåge sker.</p> <p>Det vi också konstaterat med två stycken tidigare uppförda vindkraftsparker i närheten och som nu är färdiga är den mycket låga ersättning för dessa stora ingrepp i bygden.</p> <p>Vi som fiskevårdsområde har hela tiden behov av att investera i vindskydd, bryggor, röjning runt sjöar samt inplantering av fisk i några sjöar för att öka intresset för fiske, dessa åtgärder kostar en del pengar varje år.</p> <p>Vi hoppas nu att denna vindkraftspark kommer att ersätta föreningar samt boende i området så att man får en positiv känsla i hela området.</p> <p>Presentera gärna i ett tidigt skede vad man kan göra för bygden.</p>	<p>Påverkan på vatten och hydrologi beskrivs i avsnitt 6.2 i MKB. Påverkan på friluftsliv och rekreation beskrivs i avsnitt 6.3 i MKB.</p> <p>RWE arbetar med att långsiktigt stödja social och ekonomisk välfärd till lokalsamhället, till exempel i form av bygdemedel.</p>

Ellevio, 2023-06-21

Vi har en 130 kV-luftledning väster om den föreslagna vindkraftparken och vi är huvudman för den station som avser ansluta vindkraftparken. Vid fortsatt planering och projektering av vindkraftverkens placering måste luftledningen och stationen beaktas. Vindkraftverk får inte placeras inom riskavståndet till ledningen eller stationen.

För luftledningar gäller riskavståndet (d):

$$d = (D/2 + H + \text{fasavstånd})$$

där d är riskavstånd [m], D rotordiameter [m] och H navhöjd [m]

(dock minst H = 200 meter för att upprätthålla en god flygsäkerhet vid besiktningar).

För transformatorstationer gäller riskavståndet (d):

$$d = (D + H) \times 1.5$$

där d är riskavstånd [m], D rotordiameter [m] och H navhöjd [m].

Förutsatt att hänsyn tas till luftledningen har vi inget att erinra.

RWE har anpassat utformningen av vindparken med hänsyn till detta.

3.4 Samråd med särskilt berörda och allmänhet

Med hänsyn till personuppgiftslagen GDPR redovisas inte några personuppgifter kopplade till inkomna samrådsyttranden från särskilt berörda och allmänhet. Några personer har lämnat flera yttranden och vissa yttranden var underskrivna av två personer. Samtliga samrådsyttranden redovisas i sin helhet i en sekretessbelagd bilaga 3.1.10.

I tabell 5-13 nedan delas yttrandena in i nio olika teman och kompletteras med RWE:s bemötande av den information, de frågor och de synpunkter som inkommit. De tematiska uppdelningarna är;

Planförhållanden och markanvändning
Tillståndsprocessen och samrådsförfarandet
Energipolitik
Naturvärden på land och i vatten
Fauna (fågel, fladdermöss och övriga djur)
Friluftsliv, rekreation, boendemiljö och hälsa
Ljud och ljus
Kumulativa effekter
Övrigt

TABELL 5. Sammanfattning av inkomna samrådsyttranden rörande *Planförhållanden och markanvändning*, samt hur RWE hanterat och bemött dessa. Yttrandena redovisas i sin helhet i bilaga 3.1.10.

Sakägare	Yttrande	Åtgärd/hantering/bemötande från RWE
Enskild 13, 14, 29	Hur kommer telekommunikationen påverkas? / TV kommer påverkas.	Samtliga berörda radiolänkägare har samråtts med för att säkerställa att eventuell påverkan på radiolänkstråk undviks eller hanteras.
enskild 5, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 33, 42	Återställningsplan efterfrågas.	Förslag till återställning av marken beskrivs i MKB, avsnitt 6.5 och 6.7.
Enskild 2, 29	Kommer vibrationer från vindkraftverken påverka jordvärmen? / Oro för att vibrationer ska leda till sättningar i marken /Risk för skada på bergvärme?	Vibrationer uppkommer framför allt tillfälligt under byggnationen till följd av sprängningsarbeten och tunga transporter. Avståndet till bebyggelsen uppgår till minst 1 000 meter i enlighet med kommunens riktlinjer och bedöms vara ett tillräckligt avstånd för att störningen som uppkommer till följd av byggnationen är begränsad. Vibrationer under vindkraftverkens drifttid påverkar framför allt vindkraftverkets egen konstruktion och sprids inte långt genom berggrunden. Jord- eller bergvärme vid närliggande bostäder bedöms därför inte påverkas negativt av planerad anläggning.
Enskild 9, 10,	Önskar redovisning av vägdragning.	Slutlig vägdragning kommer att samrådats och beslutas med tillsynsmyndigheten om och när projektet erhållit tillstånd och byggnation ska påbörjas. I möjligaste mån kommer befintliga skogsbilvägar att användas för att minimera andelen nybyggd väg inom projektområdet. Befintliga vägar är av god kvalitet, men kommer i vissa fall behöva rätas, förstärkas och breddas. Ett förslag till vägdragning utreds och uppskattad vägsträckning och markanspråk redovisas i den tekniska beskrivningen, bilaga 2 till ansökan och i MKB, kapitel 3.
Enskild 34, 35	Beskrivning av materialåtgång och var material tas ifrån till vägar och fundament.	Materialåtgång tas upp i den tekniska beskrivningen, bilaga 2 till ansökan. Vid vägbyggnation eftersträvas att så lite material som möjligt behöver transporteras in till projektområdet. I första hand sker en omflyttning av material inom projektområdet för att bygga upp vägterrasserna. Överbyggnadsmaterialet till vägarna kommer att tas från bergtäkter i närområdet. Vilken eller vilka bestäms senare.

Sakägare	Yttrande	Åtgärd/hantering/bemötande från RWE
Enskild 5, 9, 10, 4, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 33	Anser att området ligger nära boende och att verken inte borde läggas här / Påverkan på boende behöver utredas / Oro för vad som händer med befolkningsantalet om vindkraftsplanerna blir verklighet.	Avståndet från den planerade vindkraftsetableringen till närliggande bostäder är planerad för att hålla ett avstånd om minst 1 000 meter i enlighet med kommunens riktlinjer. Vidare har vindkraftsetableringen anpassats utifrån gällande praxis och riktvärden för tillåten ljudnivå om 40 dB(A) utomhus vid bostäder.
Enskild 7	Påverkan på naturresurser.	Naturresurser är ekonomiska resurser som existerar i naturen. En bedömning av påverkan på naturresurser görs i MKB avsnitt 6.7.
Enskild 34, 35	Beskrivning av vindkraftverk och materialet de är gjorda av.	Vilka vindkraftverk som kommer att användas om tillstånd erhålls är inte bestämt i nuläget. Utvecklingen av vindkraftverk går snabbt framåt och därför är det svårt att svara på de frågorna i detta skede. Vindkraftverkens generella konstruktion och uppbyggnad beskrivs i den tekniska beskrivningen, bilaga 2 till ansökan.
Enskild 34, 35	Beskrivning av dragning av ledningar mellan och från vindkraftverk.	Mellan vindkraftverken dras alla ledningar som markförlagd kabel. Dessa kommer företrädesvis att placeras utmed vägarna. Anslutning till Tovåsens stamnätstation finns vid projektområdets nordvästra hörn.

TABELL 6. Sammanfattning av inkomna samrådsyttranden rörande *Tillståndsprocessen och samrådsförfarandet*, samt hur RWE hanterat och bemött dessa. Yttrandena redovisas i sin helhet i bilaga 3.1.10.

Sakägare	Yttrande	Åtgärd/hantering/bemötande från RWE
Enskild 3	Varför står det 44 verk på Björnberget i synbarhetsanalys, och varför är inte Storåsen med i vare sig samrådshandling eller synbarhetsanalys?	För Björnberget hade det olyckligtvis blivit fel text på synbarhetskartor, synbarhetsanalysen är dock gjord på rätt antal verk. Storåsen missades tyvärr men åtgärdades när felet kom till vår kännedom med uppdaterad analys och uppdateringar på hemsidan.
Enskild 7 , 26	Hoppas att det tas i beaktande att det är många som är emot detta / Vindkraftparken är ett samtalsämne och orosmoln. Många har redan givit upp. Hoppas verkligen ni kommer att lyssna på oss som bor här.	Samrådsförfarandet och samtliga inkomna yttranden inom ramen för samrådet sammanställs i denna samrådsredogörelse och bifogas i sin helhet tillståndsansökan. Relevanta samrådspunkter för miljöbedömningen tas i beaktande vid projekteringen och upprättande av MKB.

TABELL 7. Sammanfattning av inkomna samrådsyttranden rörande *Energipolitik*, samt hur RWE hanterat och bemött dessa. Yttrandena redovisas i sin helhet i bilaga 3.1.10.

Sakägare	Yttrande	Åtgärd/hantering/bemötande från RWE
Enskild 17	Elen produceras i norr, men används i södra Sverige. Borde istället ha solpaneler i städer.	För att nå nationella och internationella mål om energiomställning krävs att vindkraft etableras där det är möjligt. Vindkraft projekteras idag i hela Sverige, såväl i södra Sverige som i norra Sverige. I skrivande stund finns planer att etablera storskaliga energikrävande verksamheter i norr och behovet av energi kommer därtill att öka. Möjligheterna till storskalig utbyggnad av vindkraft är generellt större i de norra delarna av Sverige än i de södra, men RWE utvecklar flera projekt i södra Sverige - inte minst för storskalig vindkraft till havs.
Enskild 17, 42	Ifrågasätter hur hållbart vindkraft är i och med ingrepp på naturen, CO ₂ -utsläpp vid byggnation och minskat upptag av CO ₂ när skog försvinner.	Enligt en ny rapport från Energimyndigheten (2020) konstateras att vindkraft är bland de kraftslag som ur ett livscykelperspektiv har lägst växthusgasutsläpp. De växthusgasutsläpp som vindkraft ger upphov till sker till följd av tillverkning, råmaterial, montering, underhåll, nedmontering och materialåtervinning. Vid själva elproduktionen uppstår det princip inga växthusgasutsläpp från ett vindkraftverk. Läs mer i avsnitt 6.4.3 i MKB.

Sakägare	Yttrande	Åtgärd/hantering/bemötande från RWE
Enskild 34, 35	Vem säljer företaget utsläppsrätterna till?	Systemet är uppbyggt så att produktion inte berättigar till utsläppsrättigheter. Istället erhålls ursprungsgarantier, som i detta fall talar om att elen är producerad av vindenergi. Idag säljs våra ursprungsgarantier av mäklare på den svenska och europeiska marknaden.
Enskild 5, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 33	Anser att projektet bör läggas ner med tanke på omfattande miljöförstöring samt att verken genererar för lite el.	Klimatkrisen är en stor utmaning och den svenska regeringen har satt upp det energipolitiska målet om 100 procent förnybar elproduktion år 2040. Vindkraften spelar en avgörande roll för att nå det målet.

TABELL 8. Sammanfattning av inkomna samrådsyttranden rörande *Naturvärden på land och i vatten*, samt hur RWE hanterat och bemött dessa. Yttrandena redovisas i sin helhet i bilaga 3.1.10.

Sakägare	Yttrande	Åtgärd/hantering/bemötande från RWE
Enskild 11, 12, 31, 17	Verken kommer påverka hydrologi och hydrokemi. / Vägbyggnationer har negativ påverkan på hydrologin och kan påverka känsliga arter, även nedströms.	Påverkan på hydrologi och arter beskrivs i MKB, avsnitt 6.2. Vid projekteringen av verk och vägar undviks hydrologiskt känsliga områden i möjligaste mån. Framtagen naturvärdesinventering syftar till att identifiera och värdera de värden som finns i området.
Enskild 15	Vad blir det för påverkan på växter?	Naturvärden har inventerats och påverkan beskrivs i avsnitt 6.2 i MKB. Se även artskyddsutredningen, bilaga 3.10.
Enskild 18	Önskar veta om ljudnivån påverkar vattendraget Juån och fisken och musslorna som lever där.	Landbaserade verk bedöms inte ge upphov till skadliga ljudnivåer i vatten. Påverkan på vattenlevande organismer hör samman med offshore-anläggningar det vill säga vindkraftsanläggningar som byggs i större vatten eller till havs.
Enskild 5, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 33, 31, 39, 42	Hur påverkas flora och fauna?	Mark tas i anspråk för etablering av vindkraftverk, nya vägar, breddning och förstärkning av befintliga vägar samt uppställningsytor och en avverkningskorridor i anslutning till vägdragningarna. Verksamheten kommer att utformas för att minimera ianspråktagande av naturmiljö samt påverkan på naturvärden i möjligaste mån. Påverkan på flora och fauna bedöms i MKB, avsnitt 6.2.

Sakägare	Yttrande	Åtgärd/hantering/bemötande från RWE
Enskild 11, 12, 39	Respektlöst att överväga vindkraftskomplex här, med tanke på befolkning, Natura 2000 i närheten samt rödlistade arter och signalarter i området.	Vid projektering av vindkraft krävs en analys av hur den planerade anläggningen kan komma att påverka de värden som förekommer inom och omkring projektområdet. Inom projekteringen genomförs bland annat en naturvärdsinventering där eftersök av rödlistade arter och signalarter omfattas. Påverkan på omgivande bebyggelse och människans miljö utreds med hänsyn till påverkan på kulturmiljöer, ljud, skugga, förändringar i landskapsbilden, friluftsliv och rekreation etcetera. Analysen sammanställs i MKB.
Enskild 29	Kommer medföra gift i vattnet.	En redovisning av användning och hantering av kemikalier och vilka skyddsåtgärder som vidtas av RWE redovisas i den tekniska beskrivningen i bilaga 2 och i MKB, avsnitt 3.5 och 6.2.
Enskild 41, 42	Risk för utsläpp av partiklar, mikroplaster och bisfenol A.	Ingen elproduktion är fri från miljöpåverkan men vindkraftens påverkan är i jämförelse låg. Vindkraftverk genererar mycket små utsläpp av mikroplaster som är försumbara jämfört med exempelvis vägtrafikens utsläpp. Det kan finnas små mängder oreagerat bisfenol kvar i epoxin som kan läcka ut om det utsätts för mycket höga temperaturer. Under driftsfasen är halterna av bisfenol A utanför området för verken på så låga nivåer att de inte är mätbara (Naturvårdsverket, 2023).

TABELL 9. Sammanfattning av inkomna samrådsyttranden rörande *Fauna* (fågel, fladdermöss och övriga djur), samt hur RWE hanterat och bemött dessa. Yttrandena redovisas i sin helhet i bilaga 3.1.10.

Sakägare	Yttrande	Åtgärd/hantering/bemötande från RWE
Enskild 4, 7, 8, 9, 10, 15, 17, 29, 39, 40, 42	Kommer innebära påverkan på fåglar. / Det finns kungsörn och fiskgjuse i området, beskriv åtgärder för att skydda kungsörn och rovfåglar.	Fågelinventeringar har genomförts under år 2020, 2021, 2022 och 2023, inklusive linjetaxering för att utreda utbredning, täthet och bestånd av fåglar i allmänhet inom området. Inventeringarna ligger till grund för utformningen av vindparkens layout och skyddsåtgärder, påverkan på fåglar redovisas i avsnitt 6.2 i MKB.
Enskild 8, 7	Vindkraftverken kommer ta död på bin, vilket är en stor inkomstförlust.	Vi har inte tagit del av någon evidensbaserad forskning om vindkraftens påverkan på bin. Dock flyger bin troligen främst på lägre höjder och påverkas därmed inte av vindkraftverkens rotorblad.
Enskild 8, 11, 12, 39, 40	Hur påverkas djur av ljudet? /Hur påverkas djur under byggnadsfasen?	Påverkan på fauna beskrivs i avsnitt 6.2 i MKB. Forskning visar att vilt undviker vindparksområdet under byggnation av parken, men återvänder därefter till området. Framför allt brukar älgar och rådjur uppskatta de avverkade väggkorridorerna där så småningom mycket sly växer upp.
Enskild 9, 10	Inom området finns svala och trana som kan påverkas negativt. Kan bolaget visa att fågellivet inklusive flygstråk inte tar skada?	I MKB, avsnitt 6.2, görs en genomgång av de fågelarter som har observerats inom området och som kan anses vara vindkraftskänsliga arter.
Enskild 9, 10, 38	Transparent redovisning av förekomst av skyddsvärda och hotade arter av djur och växter inom området.	Artfynd som görs av såväl djur som växter rapporteras till ansvarig myndighet, SLU:s Artportalen. Vissa växt- och djurarter omfattas dock av artskyddsförordningen, vilket innebär att deras förekomst inte kommer att redovisas öppet. För hantering av ansökan har myndigheter tillgång till relevanta skyddsklassade fynduppgifter och rapporter, och allmänheten får i dessa fall lita på att myndigheter gör korrekta bedömningar baserade på tillgänglig data.
Enskild 5, 7, 9, 10, 15, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 33, 39, 40, 42	Det kommer påverka fladdermöss, önskar veta påverkan.	Fladdermöss har inventerats under sommaren 2020 för att undersöka förekomst inom och kring projektområdet. Resultaten av inventeringarna redovisas i bilaga 3.9, påverkan redovisas i MKB i avsnitt 6.2.
Enskild 11, 12	Förekommer flertalet häckande fågelarter som återfinns i EU:s fågeldirektiv.	Påverkan på fåglar redovisas i avsnitt 6.2 i MKB. Fågelinventeringar har utförts år 2020, 2021, 2022 och 2023.

Sakägare	Yttrande	Åtgärd/hantering/bemötande från RWE
Enskild 15, enskild 7	Vad blir konsekvenserna för fiskar?	Påverkan på fauna beskrivs i avsnitt 6.2 i MKB. Den konsekvens som kan uppstå är till följd av utsläpp och förorening i vattendrag inom området eller nedströms. För att undvika att utsläpp sker och minimera risken för att en eventuell förorening sprids vidtas ett antal skyddsåtgärder. Vidare kan påverkan på fisk uppkomma om något vattendrag skärs av, till exempel till följd av vägbyggnation. Det finns upprättade skyddsåtgärder för att byggnationen ska undvika att påverka vattendrag och därmed undvika negativ påverkan för fisk.
Enskild 15	Forskning om påverkan av vindkraft på varg, älg, järv och björn är på gång, invänta den.	I MKB tas hänsyn till den forskning som finns framtagen vid tidpunkt för ansökans inlämning. I vissa fall tas även hänsyn till kommande forskning om ett resultat kommer att publiceras i närtid.
Enskild 15, 39, 40	Tjäder och orre finns i området.	Påverkan på fåglar redovisas i avsnitt 6.2 i MKB.
Enskild 15	Vad blir de långsiktiga effekterna på entomologiska värden i skogslandskapet?	Vi har inte tagit del av någon forskning som visar på att insekter skulle försvinna till följd av en vindkraftsanläggning. Generell påverkan på fauna beskrivs i avsnitt 6.2 i MKB.
Enskild 17, enskild 26, enskild 29	Påverkan på rovdjur och annat djurliv.	Påverkan på fauna beskrivs i avsnitt 6.2 i MKB.
Enskild 18	Tas det i beaktning att musslorna i Juån är fridlysta?	Påverkan på vattendrag utreds inom upprättad MKB, avsnitt 6.2. I den tekniska beskrivningen som bifogas tillståndsansökan, bilaga 2, redovisas även tekniska specifikationer om tillvägagångssätt vid passage över vattendrag eller vid anläggning inom eller i närheten av sumpskog eller våtmarksområde.
Enskild 32	Insekter kommer försvinna, vilket i sin tur gör att fåglar ej kan stanna på grund av brist på mat.	Vi har inte tagit del av någon forskning som visar på att insekter skulle försvinna till följd av en vindkraftsanläggning. Generell påverkan på fauna beskrivs i avsnitt 6.2 i MKB.
Enskild 26	Finns lavskriva, fiskgjuse, ormvråk, ugglor, havsörnar i området. I utkanten av området Enesjöreservatet finns vitryggig hackspett, kungsfågel, gluttsnäppa, fjällvråk mm.	Fågelinventeringar har genomförts under år 2020, 2021, 2022 och 2023. Inventeringarna ligger till grund för utformningen av vindparkens layout och skyddsåtgärder, påverkan på fåglar redovisas i avsnitt 6.2 i MKB.

TABELL 10. Sammanfattning av inkomna samrådsyttranden rörande *Friluftsliv, rekreation, boendemiljö och hälsa*, samt hur RWE hanterat och bemött dessa. Yttrandena redovisas i sin helhet i bilaga 3.1.10.

Tema	Yttrande	Åtgärd/hantering/bemötande från RWE
Enskild 4	Hur påverkas utsikten från Portberget, önskar beskrivning av kumulativ påverkan därifrån.	Enligt synbarhetsanalysen påverkas utsikten från Portberget främst österut mot vindpark Björnberget. Källmyrberget kan synas från vissa platser från Portberget, men i begränsad omfattning. Anledningen är att berget är skogsbeklätt och synbarhetsanalysen baseras på att synbarheten begränsas av skog. Avståndet mellan Portberget och närmaste vindkraftverk i Källmyrbergets är cirka fyra kilometer.
Enskild 8, 17, 19	Kommer innebära påverkan på jakt./ Jakten och friluftslivet ska inte påverkas eller försvåras.	RWE arbetar för samexistens med andra intressen vid etablering av vindkraftsprojekt. Under byggnationsfasen kommer vissa restriktioner behöva göras av säkerhetsskäl, men under driftsfasen kommer tillträdet till vindparken inte att vara begränsat. Läs mer i avsnitt 6.3 i MKB.
Enskild 8, 19, 31, 40, 41	Kommer innebära påverkan på fiske.	Påverkan på friluftsliv och rekreation beskrivs i avsnitt 6.3 i MKB.
Enskild 15	Oro över att bärmärkena försämrats, vilket innebär att allemansrätten urholkas.	Projektområdet är 3000 hektar stort, varav cirka 40 hektar kommer tas i anspråk för vindparken. Höga naturvärden undantas från etablering. Allemansrätten innebär att privatpersoner får lov att röra sig fritt och nyttja naturmiljön för bland annat svamp- och bärplockning. Vindparken kommer inte att inhägnas. Påverkan på friluftsliv och rekreation beskrivs i avsnitt 6.3 i MKB.
Enskild 9, 10	Önskar landskapsanalys inklusive fotomontage från Norrberg och Mellansjö.	Fotomontage redovisas i bilaga 3.12 och påverkan på landskapet redovisas i avsnitt 6.4 i MKB.
Enskild 7, 15, 17, 37, 38, 39, 40, 43	Områdets karaktär och landskapsbild blir lidande.	Landskapet kommer att påverkas och förändras, förändringen beskrivs i MKB i avsnitt 6.4.
Enskild 17, 19, 26, 7, 31	Friluftsliv och turism blir lidande i och med att naturen störs av vindkraftverken.	Påverkan på friluftsliv och turism beskrivs i avsnitt 6.3 i MKB.
Enskild 26, 41, 43	I utkanten av området ligger Enesjöreservatet, ett av Sveriges äldsta reservat med många besökare.	Skyddade områden och påverkan beskrivs i avsnitt 6.2 i MKB. Påverkan på landskapsbild beskrivs i avsnitt 6.4 i MKB.

TABELL 11. Sammanfattning av inkomna samrådsyttranden rörande *ljud och ljud*, samt hur RWE hanterat och bemött dessa. Yttrandena redovisas i sin helhet i bilaga 3.1.10.

Tema	Yttrande	Åtgärd/hantering/bemötande från RWE
Enskild 4	Beskriv ljudet en dag med måttliga vindar och ljudet i Mellansjö och Norrberg.	Ljudpåverkan beskrivs i MKB, avsnitt 6.2.2. Beräkning och redovisning av ljud sker enligt vedertagna metoder enligt Naturvårdsverket och praxis.
Enskild 2, 9, 10, 11, 12, 16, 17, 18, 26, 7, 29, 30, 31, 41, 43	Önskar utredning på bullerpåverkan på fastigheter / Vindkraftverken kommer medföra ljudstörningar / Tystnad är viktigt i området.	Ljudpåverkan beskrivs i MKB, avsnitt 6.1.2. Layouten planeras så att ljudnivåer inte överskrider gällande praxis och riktvärden för ljud. Ljudberäkningar har gjorts som underlag till MKB, se bilaga 3.2. Ytterligare beräkningar görs i samband med att layouten fastslås.
Enskild 4	Var hinderbelysning kommer synas.	Animering av hinderbelysning redovisas i bilaga 3.13. Hinderbelysning beskrivs i MKB, avsnitt 6.4.
Enskild 11, enskild 12, enskild 29, enskild 2	Ljusköpareningar kommer att påverka djur och människor.	Animering av hinderbelysning redovisas i bilaga 3.13. Hinderbelysning beskrivs i MKB, avsnitt 6.4.

TABELL 12. Sammanfattning av inkomna samrådsyttranden rörande *Kumulativa effekter*, samt hur RWE hanterat och bemött dessa. Yttrandena redovisas i sin helhet i bilaga 3.1.10.

Tema	Yttrande	Åtgärd/hantering/bemötande från RWE
Enskild 2, 15	Hur blir ljudet kumulativt?	Kumulativ ljudpåverkan kan uppstå mellan olika verksamheter. I vindkraftens fall brukar man främst prata om att två eller flera vindparker kan ge upphov till en kumulativ ljudpåverkan. För att ljudpåverkan ska bli kumulativ behöver det inbördes avståndet mellan anläggningarna vara relativt kort. Beräkning av kumulativ ljudpåverkan beskrivs i MKB, avsnitt 6.2.2.
Enskild 11, 12	Vilka kumulativa effekter blir med andra tilltänkta anläggningar?	Beskrivning och bedömning av kumulativa effekter redovisas i MKB i kapitel 6 utifrån ansökt placering av vindkraftverk.

TABELL 13. Sammanfattning av inkomna samrådsyttranden rörande *Övrigt*, samt hur RWE hanterat och bemött dessa. Yttrandena redovisas i sin helhet i bilaga 3.1.10.

Sakägare	Yttrande	Åtgärd/hantering/bemötande från RWE
Enskild 11, 12, 17	Kommer vingarna ha värmeslingor, för att undvika nedisning? Oro för iskast.	Olika tekniska lösningar finns för att minimera risken för iskast. Om det behövs och vad som blir lämpligast att använda vid just Källmyrbergets vindpark kommer utredas vidare.
Enskild 11, 12, 29, 2	Ökad brandrisk.	Om brand skulle uppstå, sker detta i slutna utrymmen och spridningsrisken är därför liten. Vindkraftverken är utrustade med ett övervakningssystem som larmar och stänger av vindkraftverket om temperaturen i turbinen blir för hög. Detta beskrivs i avsnitt 6.1.1 i MKB.
Enskild 13, 14	Önskar inglasning av altan som vetter mot vindkraftverken.	Vindparken anpassas utifrån gällande praxis avseende riktvärden för ljud.
Enskild 17, 33, 29, 2	Oro över att vindkraftverkens blad kan gå sönder och sprida lösa delar.	Varje vindkraftverk är utrustat med sensorer och styrsystem som automatiskt stänger av verket om exempelvis vibrationer eller obalans förekommer. Olyckor i samband med drift av vindkraftverk är ovanliga och sett till drifttid har få olyckor skett. Särskilda försiktighetsåtgärder har föreskrivits av bland annat Arbetsmiljöverket. Säkerhet finns beskrivet i avsnitt 6.1.1 i MKB.
Enskild 29	Oro för vattentäkt.	Vindparkens påverkan på vatten beskrivs i MKB, avsnitt 6.2.
Enskild 2, 29, 30, 36	Oro för minskat värde på fastigheterna.	Svensk Vindenergi (2010) undersökte sambandet mellan vindkraft och värdet på närliggande fastigheter i Sverige, och fann att det inte går att hitta något generellt samband. En svensk studie från 2021 visar att negativa effekter på fastighetsvärdena upphör vid ett avstånd om 6-8 kilometer från vindparken. Dock finns få svenska studier om vindkraft och fastighetspriser och mer forskning behövs för att förstå sambanden mellan dessa (Bolin m.fl., 2021). Enligt en finsk studie från 2022 har vindparker inte någon effekt på bostadspriserna (Svensk Vindenergi, 2022).

Sakägare	Yttrande	Åtgärd/hantering/bemötande från RWE
Enskild 9, 10	Önskar beskrivning av vindförhållande och förväntat energiutbyte.	Den tekniska beskrivningen, bilaga 2 till ansökan, redovisar tillgänglig vindenergi i området och förväntad produktion för planerad vindkraftsanläggning.
Enskild 9, 10	Hur lång tid är beräknad livslängd och finns försäkring för återställning som följer med vid eventuellt ägarbyte?	<p>Beskrivning av återställning finns i avsnitt 3.5 i MKB.</p> <p>RWE utvecklar vindkraftsprojekt för att äga och driva dem själva. Vid ett eventuellt ägarbyte av projekt så gäller reglerna för markåterställning även den nye ägaren.</p> <p>Vindkraftverkens tekniska livslängd bedöms vara cirka 40 år. Efter att de tjänat ut kommer vindkraftverken och tillhörande byggnader att demonteras och i möjligaste mån återvinnas. En ekonomisk säkerhet ställs vanligen av verksamhetsutövaren och beslutas av tillståndsprövande myndighet.</p>
Enskild 2, 13, 14, 29	Kommer bygdemedel gå ut? / Begär att Ramsjö som ort erhåller viss form av "bygdepeng" årsvis under verksamhetstiden.	RWE arbetar med att långsiktig stödja social och ekonomisk välfärd till lokalsamhället, till exempel i form av bygdemedel.

4. REFERENSER

Bolin, K. m.fl., 2021. *Vindkraftens påverkan på människors intressen - Uppdaterad syntesrapport 2021*. Vindval. Rapport 7013.

Energimyndigheten (2020). *Vindkraftens resursanvändning - Ett livscykelperspektiv på vindkraftens resursanvändning och växthusgasutsläpp*.

Naturvårdsverket (2023). *Frågor och svar om vindkraft*. <https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/vindkraft/fragor-och-svar-om-vindkraft/>

Svensk Vindenergi (2010). *Vindkraft i sikte - Hur påverkas fastighetspriserna vid etablering av vindkraft?*

Svensk Vindenergi (2022). *Fastigheters värden vid vindkraftsparker*. <https://svenskvindenergi.org/fakta/fastighetsvarder>. Hämtat 2022-10-25.

på uppdrag av

RWE

